

בבא קמא ס"ז

צינור שחקקו ולבסוף קבעו פוסל את המקוה השם החוזר לברייתו אינו נחשב לשינוי⁸⁸, קבעו ולבסוף חקקו אינו פוסל את המקוה

ולכן מי שגזל 'מריש' וקבעו בבניין, רק משום תקנת חכמים אינו מחזיר, אבל אם לא היו מתקנים היה חייב להחזיר, שהרי השינוי חוזר לשם המקורי שלו לאחר שיוציאו מהבניין. שואלת הגמרא, משמע שסובר שאם אינו חוזר לברייתו נחשב לשינוי הקונה, והרי צינור עץ נקרא מתחילה 'קציצתא' קציצת עץ, ואחר שקבעו הוא נקרא 'צינורא', צינור. ושינוי בברייתא צינור שחקקו ולבסוף קבעו⁸⁹, והמשיך בו מי גשמים או מי נהר למקוה פוסל את המקוה, משום מים שאובים. קבעו ולבסוף חקקו אינו פוסל את המקוה, מפני שאינו כל אלא הוא 'ארעא סמיכתא' כחלק מהקרקע. ואם שינוי השם נחשב לשינוי, מדוע שלא יפסול את המקוה אפילו כשקבעו ולבסוף חקקו? עונה הגמרא, כיון שמקוה שנפלו בו ג' לוגים מים שאובים⁹⁰ לפני שהיו בו ארבעים סאה פסול רק מדרבנן, וחכמים לא פסלו את המקוה כשקבעו ואחר כך חקקו. שואלת הגמרא, מדוע ברישא כשחקקו ואחר כך קבעו המקוה פסול? עונה הגמרא, ברישא כשחקקו היתה עליו תורת כלי בתלוש, אבל כשקבעו ואחר כך חקקו לא היתה עליו תורת כלי בתלוש.

מקשה הגמרא ממה ששינוי, הגנב, הגזלן⁹¹, והאנס, חמסן שנותן דמים, הקדישן הקדש, ואסור להנות ממנו, ותרומתן תרומה, ואסורה לזרים, ומעשרותן מעשר. ומכאן שהגזלן קונה את הגזילה ביאוש? עונה הגמרא, שתרומתם תרומה מפני שיש כאן שינוי השם. מפני שלפני הפרשתו הוא נקרא טבל, ואחריה נקרא תרומה⁹². והקדשם הקדש מפני שלפני ההקדש נקרא חולין, ועכשיו נקרא הקדש⁹³.

לרב חסדא לומדים ששינוי קונה רב חסדא בשם רבי יונתן אמר, שלומדים ששינוי מ"והשיב את הגזילה אשר גזל" קונה מהכתוב: "וְהָשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה אֲשֶׁר גָּזַל", אם הגזילה היא כעין שגזל יחזיר אותה, ואם לא ישלם דמים בלבד. שואלת הגמרא, הרי לומדים מהכתוב הזה שאינו מוסיף חומש על גזל אביו? אומרת הגמרא, שהיה

88 בספרים אחרים הגרסא היא, ושינוי השם מילתא היא במקום ושינוי השם שאינו חוזר לברייתו מי הוי שינוי. 89 התוס' אומרים שהצינור פוסל בשאובים רק כשיש לו לבזבז, שפה, מארבעה צדדים. והר"י מסמפונט אומר שהצינור פוסל אפ' כשיש לו לבזבו משני צדדים ככל צינור, כשחטטו לקבל צרורות. והגמרא אומרת מעיקרא קציצתא ועכשיו צינורא, ואפילו אם קבע את הצינור מקודם צריך לפסול את המקוה מפני ששמו משתנה על ידי החקיקה. כיון ששמו משתנה ע"י החקיקה יש לחשבו כתלוש. תוס'. 90 רש"י.

91 בפרק הגזול הקשו ותייצו את הקושיה לרבנן מגזלן ולר"ש מגנב. תוס'.

92 אינו נחשב שינוי החוזר לברייתו ע"י שאלה מפני שאינו שכית. תוס'.

93 בקדשים שאין חייב באחריותם יש שינוי רשות. אבל מעמידים את הכתוב גם בחטאת ואשם ואפילו שהיה שור של ראוּבן ונשאר שור של ראוּבן מפני שיש שינוי השם. תוס'.

יכול להיות כתוב "וְהָשִׁיב אֶת גְּזוּלוֹ", וממה שכתוב "אֲשֶׁר גָּזַל" לומדים גם ששינוי קונה. ויש אומרים שרב חסדא אמר בשם רבי יונתן, שלומדים ששינוי אינו קונה, ממה שנאמר: "וְהָשִׁיב אֶת הַגְּזוּלָה אֲשֶׁר גָּזַל" מכל מקום. שואלת הגמרא, הרי כתוב "אֲשֶׁר גָּזַל", ואם השתנה אינו מה שגזול? עונה הגמרא, שמכאן לומדים דבר אחר, שמוסיף חומש רק על גזילה שהוא עצמו גזל, ואינו מוסיף חומש על גזלת אביו.

עולא אמר לומדים שיאוש אינו קונה
מ"והבאתם גזול את הפסח" גזול דומה דפיסח
מהכתוב: "וְהִבֵּאתֶם גְּזוּל וְאֵת הַפֶּסַח וְאֵת הַחֹלֶה" הגזול דומה לפיסח, וכמו שלפיסח אין כלל תקנה, כך לגזול אין תקנה⁹⁴, לא לפני יאוש ולא לאחר יאוש. רבא⁹⁵ אמר, מהכתוב: "אִם עָלָה קֶרְבְּנוֹ" ולא הגזול. אם מדובר לפני יאוש הדבר פשוט ואין צריכים את הלימוד מהכתוב, אלא הכתוב מדבר לאחר יאוש ומכאן שיאוש אינו קונה. ושואלת הגמרא, הרי רבא הוא שאמר בדף הקודם שהכתוב מדבר כשגזל קרבן של חברו? יש אומרים שרבא חזר בו, ויש אומרים שאחת משתי האמרות נאמרה על ידי רב פפא⁹⁶.

לומדים מ"שור" ו"שה" שתשלומי ד' וה'
נוהגים בשור ושה בלבד ולא בחיה ועוף
למדנו במשנה שמדת תשלומי ארבעה
וחמישה אינה נוהגת אלא בשור ושה.

הגמרא שואלת, ומדוע שלא נלמד גזירה שווה "שור" "שור" משבת. מה בשבת הוא הדין בחיה ועוף, אף בגניבה משלם ארבעה וחמישה גם בחיה ועוף? אמר רבא, ששור ושה כתובים שתי פעמים בפסוק: "כִּי יִגְנֹב אִישׁ שׂוֹר אוֹ שֶׁה וַיִּטְבְּחוּ אוֹ מִכְרוּ חֲמִשָּׁה בְּקָר יִשְׁלַם תַּחַת הַשׂוֹר וְאֶרְבַּע צֹאן תַּחַת הַשֶּׁה". ומכאן שרק בשור ושה משלם תשלומי ד' וה'⁹⁷. ומבררת הגמרא, איזה מהם מיותר, אם נאמר שמה שנכתב לבסוף מיותר הוהיה יכול להיות כתוב "חֲמִשָּׁה בְּקָר יִשְׁלַם תַּחַת שׂוֹר אוֹ שֶׁה וַיִּטְבְּחוּ צֹאן תַּחַת שׂוֹר אוֹ שֶׁה", הרי אם היה כתוב כך היינו אומרים שאם טבח או מכר שור או שה

94 מכאן משמע שעולא סובר שיאוש אינו קונה. וכן משמע בהניזקין ור"ת הקשה ממה שעולא אמר בפ' הגזול ומאכיל מחלוקת בסתם אבל בידוע יאוש קני. ואומר ר"ת שיאוש קונה בכל מקום, ורק בדבר מצוה ובקרבן הוא מצוה הבאה בעבירה ואינו קונה ור"י הקשה א"כ מה הקשה אביי לרבה מקרבנו ולא הגזול, אולי רבה מודה בקרבן. ור"י חולק ואומר שלעולא יאוש אינו קונה בכל מקום. ובפרק הגזול הוא יאוש ושינוי השם. ואפילו שגם בקרבן יש גם שינוי השם, כיון שאינו קניו לו אלא מחמת שהקדישו התורה פסלתו להקרבה משום מצוה הבאה בעבירה. ור"ת הקשה ממה שבפ' הגזול בתרא משמע שלעולא יאוש כדי קונה, ממה שהקשו מהמשנה בנטלו מוכסים חמורו ונתנו של חברו, ואמרו בשלמא לעולא בידוע ודברי הכל. ור"ת תירץ שבע"כ הברייתא שאומרת יחזיר לבעלים הראשונים אינה סוברת כמשנה שאומרת הרי אלו שלו. וצ"ל שהברייתא מדברת כשהבעלים עומדים ואומרים שהם לא נתייאשו. תוס'.

95 אע"ג שלעיל אמרנו שאם גזל טלה ונעשה איל נעשה שינוי בידו וקנאו, כמו שהוא אין לו תקנה. תוס'.
96 גורסים רבא ולא רבה. כיון שאחד מהם היה ר"פ והם לא היו טועים בין רבה לרב פפא, אלא בין ר"פ לרבא רבו. ולעיל גרסו אמר ליה רבא משכבו ולא הגזול ולא רבה אע"ג שרבה היה החולק על רב יוסף. ואם רבה השיב היה צריך לומר אמר ליה ולא אמר ליה רבה. ובפ' הניזקין משמע שרבא סבר שיאוש לבד אינו קונה. תוס'.

97 שהוא זה שמלך, ישב בראש הישיבה אחרי אביי ורבא. הגהות הב"ח.
98 התוס' הקשו מדוע נכתב "שה" שתי פעמים הרי בשבת לא כתוב "שה". וי"ל שמ"שור" היינו אומרים ששאר דברים אינם משלמים ה' כשור אלא ד' כשה. ו"שה" בא למעטם לגמרי. תוס'.
99 והיינו יודעים מסברא שחמישה בקר נאמר על שור וארבעה צאן על שה. תוס'.

צריך לשלם תשעה לכל אחד מהם. ואם נאמר שלא יטעו שהרי כתוב לכל אחד את המילה "תחתיו", דוחה הגמרא שממילה זו לומדים בברייתא דרשא אחרת, שאין יכול לשלם בתור קנס של ד' וה' חמישה שוורים כחושים וקרובים למות, אלא דווקא "תחתיו" כעין השור שגנב.

מ"שור" השני לומדים אפ' גנב אחד אלא מוכח שמה שכתוב בתחילה "שור או ש"ה" ומה"שה" הראשון וממעטים חיה ועוף מילים אלו מיותרות, ומכאן שאין החיוב של ד' וה' אלא בשור ושה. שואלת הגמרא, והרי אם יהיה כתוב: "כי יגנב איש וטבח או מכרו חמשה בקר ושלם תחת השור וצ'רבע צאן תחת הש"ה" היינו אומרים שאינו חייב עד שיגנוב שתי בהמות ימכור אחת ויטבח את האחת? דוחה הגמרא, הרי כתוב "או מכרו". שואלת הגמרא, והרי אם היה כתוב כך היינו אומרים שאינו חייב עד שיגנוב שתי בהמות ויטבח אחת וישאיר אחת, או שימכור אחת וישאיר אחת? אלא אומרת הגמרא, ש"שור" השני ו"ש"ה" הראשון מיותרים. שהיה צריך להיות כתוב: "כי יגנב איש שור וטבח או מכרו חמשה בקר ושלם תחתיו וצ'רבע צאן תחת הש"ה". ממה שכתוב "שור" לומדים שאפילו כשגנב אחד וטבח או מכרו חייב ד' וה'. וממה שכתוב "חמשה בקר ושלם תחת השור וצ'רבע צאן תחת הש"ה" לומדים שרק בשור ושה משלם ד' וה' ולא בחיה ועוף.

